

Afektivní poruchy

MUDr. Jana Hořínková

Psychiatrická klinika FN Brno a LF MU

AFEKTIVNÍ PORUCHY

- ▶ Hlavní projev: **změna nálady** ve smyslu snížení (deprese) nebo zvýšení (manie)
- ▶ **Definice nálady**: déletrvající pohotovost k emočním reakcím určitého směru, déletrvající emoční nastavení nervového systému

CHARAKTERISTICKÉ RYSY PATICKÝCH NÁLAD

- ▶ **Intenzita** – výrazně vyšší intenzita než odchylka normální nálady
- ▶ **Trvání** – trvá většinou týdny, měsíce, i roky
- ▶ **Nezávislost na psychogenních podnětech** – patická nálada je na delší dobu neodklonitelná
- ▶ **Vliv na ostatní psychické funkce** – př. na myšlení, jednání, vzhled

ETIOPATOGENEZE

- ▶ Narušený přenos signálu v CNS, především na úrovni chemických synapsí – změny serotonergních a noradrenergických systémů (zvažovány i další neurotransmitterové systémy, př. cholinergní, GABA-ergní, dopaminergní)
- ▶ Teorie – hereditární, dysregulační (vliv stresu, chronobiologie), neurochemická, imunoneuroendokrinní)

Nejdůležitější diagnostické jednotky

Základní jednotky	Podtypy
Depresivní epizoda	Mírná Středně těžká Těžká Těžká s psychotickými příznaky
Periodická depresivní porucha	Fáze mírná Fáze středně těžká Fáze těžká Fáze těžká s psychotickými příznaky
Manická epizoda	Hypománie Mánie Mánie s psychotickými příznaky
Bipolární afektivní porucha	Fáze manická Fáze depresivní Fáze smíšená
Trvalé poruchy nálady	Cyklothymie Dysthymie

DEPRESIVNÍ EPIZODA

Dg.kritéria dle MKN-10

► A)

Přítomnost min. 2 z následujících příznaků do dobu min. 2 týdnů:

- 1) depresivní (paticky pokleslá) nálada, událostmi neodklonitelná
- 2) ztráta zájmu o aktivity, které obvykle jedince těší
- 3) snížená energie nebo zvýšená únavnost

DEPRESIVNÍ EPIZODA

► **B)** Přítomnost dalšího/ch z následujících příznaků (celkem minimálně 4 příznaky):

- 1) ztráta sebedůvěry a sebeúcty
- 2) sebevýčitky, pocity viny
- 3) myšlenky na smrt či sebevraždu, sebevražed. jednání
- 4) snížená schopnost myslet, soustředit se, nerozhodnost,
- 5) psychomotorický útlum nebo neklid (subj. či obj.)
- 6) poruchy spánku jakéhokoli charakteru
- 7) změna chuti k jídlu – snížení/zvýšení a odpovídající změny hmotnosti

DEPRESIVNÍ EPIZODA

► Klasifikace intenzity

	Mírná	Středně těžká	Těžká	Těžká s psychotickými příznaky
Počet znaků A	min.2	min.2	3	3
Počet znaků B	+ další	+ další	+ další	+ další
Počet znaků celkem	4	6	8	8
Další charakteristiky				+ bludy nebo halucinace (většinou kongruentní s náladou) nebo depresivní stupor - alespoň 1/3

PERIODICKÁ DEPRESIVNÍ PORUCHA

Dg.kritéria dle MKN-10:

- ▶ 1) minulosti se vyskytla alespoň jedna depresivní epizoda, oddělená od současné epizody obdobím alespoň 2 měsíců, kdy se nevyskytovaly žádné výrazné emoční příznaky
- ▶ 2) nikdy v minulosti se nevyskytla epizoda hypomanická nebo manická

PERIODICKÁ DEPRESIVNÍ PORUCHA

► Dělení

Současná epizoda	Mírná	Středně těžká	Těžká bez psychotických příznaků	Těžká s psychotickými příznaky
Diagnostika	viz.mírná depresivní epizoda	viz.středně těžká depresivní epizoda	viz.těžká depresivní epizoda bez psychotických příznaků	viz.těžká depresivní epizoda s psychotickými příznaky

MANICKÁ EPIZODA

Dg. kritéria dle MKN-10:

▶ **A)**

Euforická nebo podrážděná nálada, pro dotyčného jedince zcela abnormální, trvající:

- ▶ min.4 dny u hypománie
- ▶ min. týden u mánie

MANICKÁ EPIZODA

► **B)** přítomnost minimálně 3 z následujících příznaků:

- 1) zvýšená aktivita nebo tělesný neklid
- 2) zvýšená hovornost ("tlak řeči")
- 3) roztržitost, narušená koncentrace (v těžších případech stálé změny aktivit a plánů)
- 4) snížená potřeba spánku
- 5) zvýšená sexuální energie
- 6) lehkomyšlné chování až nezodpovědné hazardování
- 7) ztráta normálních sociálních zábran
- 8) myšlenkový trysk
- 9) zvýšené sebehodnocení nebo velikášství

MANICKÁ EPIZODA

► Klasifikace intenzity

	Hypománie	Mánie	Mánie s psychotickými příznaky
Znak A	splněno	splněno	splněno
Počet znaků B	min.3 (bod 1-7) - určité narušení každodenního života	min.3 (bod 1-9) - těžké narušení každodenního života	min.3 (bod 1-9) - těžké narušení každodenního života
Délka trvání	min.4 dny	min. týden	min. týden
Další charakteristiky			+ bludy nebo halucinace (většinou kongruentní s náladou)

BIPOLÁRNÍ AFEKTIVNÍ PORUCHA

- ▶ V průběhu poruchy došlo k výskytu minimálně 2 epizod opačné polarity (depresivní a manické či 2 epizod manických).
- ▶ Porucha nálady, kdy se u pacienta vyskytla minimálně jedna hypomanická, manická nebo smíšená epizoda a libovolné množství dalších hypomanických, manických, depresivních nebo smíšených epizod.
- ▶ Epizody jsou od sebe oddělené různě dlouhými remisemi.

BIPOLÁRNÍ AFEKTIVNÍ PORUCHA (BAP)

Dělení:

- ▶ BAP, současná epizoda hypomanická
- ▶ BAP, současná epizoda manická
  - bez psychotických příznaků
  - s psychotickými příznaky
- ▶ BAP, současná epizoda mírné nebo středně těžké deprese
- ▶ BAP, současná epizoda těžké deprese
  - bez psychotických příznaků
  - s psychotickými příznaky
- ▶ BAP, současná epizoda smíšená

TRVALÉ PORUCHY NÁLADY

- ▶ Stavy minimálně 2 roky trvající změny nálady, obvykle s měnlivou závažností, bez naplnění kritérií depresivní či manické epizody.
- ▶ Dysthymie
- ▶ Cyklothymie

DYSTHYMIE

- ▶ Opakovaně se vracející stavy depresivní nálady a období mezi nimi jsou velmi krátká, tyto stavy však nesplňují kritéria pro lehkou periodickou depresivní poruchu; hypománie se nevyskytuje.
- ▶ „mírná chronická deprese“
- ▶ Dlouhodobá „podprahová“ deprese fluktuující nebo perzistentní povahy
- ▶ Dispozice k „nenáladě“, zachmuřelosti, skepsi
- ▶ Zabývání se výčitkami, příkořími z minulosti
- ▶ Nedostatek energie a letargie
- ▶ Nízké sebevědomí a zaobírání se selháními
- ▶ Trápení pokládá za součást svého já
- ▶ Horší kvalita života

CYKLOTHYMIE

- ▶ Střídání pokleslé nálady s nadnesenou
- ▶ Nesplňuje dg. kritéria pro manickou ani depresivní epizodu.

Otázky ke zkoušce

- ▶ Depresivní porucha - charakteristika, symptomatologie, léčba, diferenciální diagnostika
- ▶ Bipolární afektivní porucha - charakteristika, symptomatologie, léčba
- ▶ Antidepresiva – dělení, indikace, nežádoucí účinky, interakce
- ▶ Stabilizátory nálady (thymostabilizátory)
- ▶ Lithium a jeho léčebné využití v psychiatrii; intoxikace
- ▶ Elektrokonvulsivní terapie
- ▶ Nové neurostimulační metody (rTMS, VNS, DBS – mech. účinku, indikace)

Klinický management duševních poruch:

- ▶ Depresivní syndrom; stupor
- ▶ Manický pacient; neklid, agresivita
- ▶ Insomnie
- ▶ Suicidalita versus sebepoškozování

Základní pojmy

Depresivní syndrom:

- ▶ depresivní nálada
- ▶ anhedonie
- ▶ únava
- ▶ nízké sebevědomí
- ▶ hypoprosexie
- ▶ insomnie (porucha usínání, předčasné probouzení)
- ▶ anorexie, váhový úbytek
- ▶ suicidální symptomy
  - ▶ suiciální myšlenky (vágní, konkrétní)
  - ▶ suicidální tendence
  - ▶ suicidální pokus
  - ▶ dokonané suicidium
- ▶ asthenie
- ▶ sebeobviňování
- ▶ změna psychomotorického tempa

Základní pojmy

Manický syndrom:

- ▶ nálada
  - ▶ manická
  - ▶ euforická
  - ▶ dysforická
  - ▶ rezonanční
  - ▶ hostilní
- ▶ iritabilita
- ▶ hyperaktivita
- ▶ snížený sociální odstup
- ▶ zvýšené sebehodnocení
- ▶ pseudoinkoherence
- ▶ zrychlené psychomotorické tempo
- ▶ hypermnézie

Základní pojmy

Definice a diferenciální diagnostika:

- ▶ manická fáze
- ▶ depresivní fáze
- ▶ periodická depresivní porucha
- ▶ bipolární afektivní porucha
- ▶ dystymie
- ▶ cyklothymie
- ▶ poruchy přizpůsobení
- ▶ organické afektivní poruchy

Základní pojmy

Terapeutické modality:

- ▶ antidepressiva (nežádoucí účinky, serotoninový syndrom)
- ▶ thymostabilizátory
  - ▶ lithium
    - ▶ hypothyreóza
    - ▶ intoxikace lithiem (hemodialýza)
  - ▶ karbamazepin (farmakokinetické interakce)
  - ▶ valproát
  - ▶ lamotrigin
  - ▶ monitorace krevních hladin
- ▶ elektrokonvulzivní terapie
- ▶ repetitivní transkraniální magnetická stimulace; stimulace nervu vagu
- ▶ hypnotika (krátkodobě působící, dlouhodobě působící)
- ▶ psychoterapie
- ▶ rezistence k léčbě
- ▶ cirkadiánní rytmy